

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
факультет іноземних мов
кафедра англійської мови

**Використання ідіом для формування мовленнєвої
компетентності в говорінні учнів старшої школи в ході
дискусій на уроках англійської мови**

Дипломна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала: студентка 6 курсу,
групи 612
спеціальності 014 Середня освіта
(англійська мова і література та друга іноземна мова)
Розновська Юлія Миколаївна
Керівник: к.ф.н., доцент Грижак Л. М.
Рецензент: к.ф.н. Куковська В.І.

До захисту допущено:
Протокол засідання кафедри
№ ____ від „____” _____ 2022 р.
зав. кафедри _____ проф. Єсипенко Н. Г.

SUMMARY

Teachers, linguists, and psychologists have long been interested in the activation of speech competence. The acute problem of inexpressiveness, emotional colorlessness, and monotony of pupils' speech, which has a substantial impact on their level of speech competency, is frequent across idiom study.

The purpose of the thesis is to conceptually explain and experimentally validate the usefulness of using idioms in teaching conversations in high school English classes.

This research examines the structural and semantic properties of English idioms. These lexical units have their definitions provided. They are included in the realm of phraseology. Idioms are distinguished by their communicative nature creation on the basis of phrase patterns, and emotional and expressive coloring.

This study examined the teaching and learning of idioms in a state school in Chernivtsi, Ukraine. The object of control of the experimental teaching was the level of formation of discussion skills of high school pupils with the use of phraseological units. The study examined the assessment of idiom comprehension in English classes during a four-week period for school practice. The information was gathered using surveys, tests, and spoken activities.

The results showed that state school students performed rather well in idiom learning. With the use of participatory approaches, such as debates and discussions, students developed the communication skills necessary to tackle new cognitive and practical challenges, resulting in a greater level of idiomatic language competence and formation of discussion skills. The data also suggested that students made growth in both idiom understanding and idiom creation.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1	8
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ІДИОМ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ	8
1.0. Вступні зауваження	8
1.1. Ідіоматична одиниця як предмет наукового вивчення	8
1.1.1. Визначення поняття «ідіома» англійської мови.....	9
1.1.2. Класифікація ідіоматичних одиниць.....	10
1.1.3. Семантичні характеристики прагматичних ідіом.	13
1.2. Принципи навчання фразеології учнів старшої школи	19
Висновки до розділу 1	23
РОЗДІЛ 2	26
ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ МОВЛЕНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ІДИОМ В ХОДІ ДИСКУСІЙ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	26
2.0. Вступні зауваження	26
2.1 Сучасні підходи до формування мовленнєвої компетентності в говорінні на старшому етапі навчання	26
2.2. Дискусія як один із пріоритетних методів в контексті комунікативного навчання	31
2.3. Психологічна готовність учнів 10-11 класів до формування навичок і умінь усного мовлення засобами дискусій з використанням прагматичних ідіом	35

2.4. Методичні прийоми для вивчення ідіом англійської мови в старшій школі.....	36
Висновки до розділу 2	39
РОЗДІЛ 3	41
РОЗВИТОК ДИСКУСІЙНИХ НАВИЧОК УЧНІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В СТАРШИХ КЛАСАХ.....	41
3.0. Вступні зауваження	41
3.1. Підготовка та організація пробного навчання	41
3.2. Початковий етап перевірки знань ідіоматичних виразів в учнів старших класів.....	45
3.3. Формування та вдосконалення компетентності дискусійного мовлення учнів старших класів з використанням фразеологічних одиниць.....	47
3.4. Етап оцінювання й узагальнення шляхом перевірки та оцінки ефективності використання методів при організації навчання фразеологічних одиниць	49
Висновки до розділу 3	51
ВИСНОВОК	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55
ДОДАТКИ.....	59

ВСТУП

В сьогоднішній день, як ніколи висвітлюється необхідність знання англійської мови, оскільки новітні спрямування інтеграції і глобалізації розвивають сучасний світ швидкими темпами. Таким чином, позиція навчання іноземної мови знаходиться на високому щаблі в освітньому процесі. В той же час, під час навчання цього предмету, перед освітянами постає низка аспектів, котрими необхідно оволодіти учням. Одним з найважливіших аспектів є мовленнєва компетенція.

Питаннями активізації мовленнєвої компетентності давно цікавляться педагоги-практики, лінгвісти, психологи. Гостра проблема невиразності, емоційної безбарвності, одноманітності мовлення учнів, що суттєво впливає на рівень їхньої мовленнєвої компетенції, є спільною для наукових досліджень в сфері ідіом. Вивчення розділу Фразеологія є ефективним розділом сучасної англійської мови, який може сприяти підвищенню виразності мовлення учнів, а також бути джерелом підвищення експресивності, емоційності мовленнєвої компетентності.

Недостатня увага до емоційно-експресивної палітри мовлення, національно-культурних та професійно значущих одиниць мови, на нашу думку, є одним із ключових чинників збіднення словникового запасу учнів. Адже мовна експресія є складною стилістичною категорією, яка піддається впливу різноманітних психічних, соціальних і мовних елементів і виявляється через інтенсифікацію виразності повідомлення, як збільшення сили висловлювання. Спектр образних мовних засобів, наявних в англійській фразеології, настільки розмаїтий, що може передавати широкий спектр людських емоцій: насмішку, обурення, відчай, розпач, переляк, почуття зненависті та злоби, смуток, тугу, журбу. Таким чином, на уроках англійської мови в старших класах необхідність активізації мовлення учнів зумовлює

необхідність побудови ефективної системи роботи з використанням фразеологічних засобів.

Актуальність магістерської роботи полягає в необхідності розвитку практичних навичок під час вивчення англомовної лексики, зокрема ідіом.

Об'єкт дослідження: Процес навчання ведення дискусій на уроках англійської мови в старшій школі.

Предмет дослідження: Навчання ведення дискусій на уроках англійської мови в старшій школі за допомогою використання ідіом.

Мета магістерської роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності використання ідіом в процесі навчання ведення дискусій на уроках англійської мови в старшій школі.

Для досягнення мети потрібно виконати такі основні **завдання дослідження:**

Сформулювати теоретичні положення дослідження, пов'язані з ключовими термінами і поняттями, які стосуються процесу семіотизації мовних кліше як одиниць когніції, культури і дискурсу;

Проаналізувати сучасні підходи та зміст навчання говоріння іноземної мови на старшому етапі навчання.

Розглянути вікові особливості старшокласників під час вивчення англійської мови, враховуючи використання навчальних стратегій та методів навчання

Розробити завдання для організації уроку іноземної мови із застосуванням ідіом під час дискусій.

Провести пробне навчання.

Методи дослідження:

Для досягнення поставлених завдань використано такі методи дослідження:

Теоретичного рівня: вивчення, аналіз та узагальнення вітчизняних зарубіжних психологічних, педагогічних, лінгвістичних та методичних друкованих і електронних; аналіз чинних програм і підручників щодо

навчання англійської мови в старших школах загальноосвітньої школи; вивчення та узагальнення досвіду вчителів щодо навчання учнів старшої школи ідіом та використання їх у дискусії; моделювання процесу навчання старшокласників фразеології та введення ідіом в дискусію;

Емпіричного рівня: педагогічне спостереження, аналіз результатів іншомовної діяльності учнів методами експертних оцінок та самооцінок студентів; пробне навчання, спрямоване на формування дискусійних навичок учнів старших класів з використанням фразеологічних одиниць.

Наукова новизна нашого дослідження полягає у визначенні та обґрунтуванні педагогічних умов формування дискусійних навичок учнів старших класів з використанням фразеологічних одиниць.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що результати, отримані в ході даного дослідження, можуть бути використані на практичних заняттях з говоріння з англійської мови на різних рівнях навчання в старшій школі.

Структура роботи: магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що охоплює 38 найменувань та 5 додатків. Повний обсяг роботи 66 сторінок, з них 55 сторінок – основного тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ІДИОМ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ

1.0. Вступні зауваження

Ідіоми здатні виражати широкий спектр емоцій, включаючи радість, смуток, любов, ненависть, героїзм, боягузтво і все, що з ними пов'язано. Ідіоми використовуються в найрізноманітніших ситуаціях. Тому з'являється потреба в навчанні даних мовних одиниць учнів школи. Через це ми опрацюємо теоретичні засади навчання використання та засвоєння фразеологізмів школярами. Перш за все, ми дамо визначення поняттю фразеологізм на основі досліджень сучасних науковців.

1.1. Ідіоматична одиниця як предмет наукового вивчення

Фразеологія є одним із найцікавіших напрямків вивчення сучасної лінгвістики. Проведено численні дослідження фразеології, зокрема ідіоматичності, тому нині лінгвістична природа ідіом широко вивчена. Незважаючи на це, все ще є деякі особливості ідіоми, які недостатньо досліджені.

Дослідження фразеології в аспектах загальної та когнітивної лінгвістики, перекладознавства, лінгвокультурології інших галузей мовознавства (Б. Ажнюк, А.Архангельський, С. Денисенко, О. Кунін, Д. Мальцева, О. Селіванова, В. Теліва та ін.) дають підстави розглядати фразеологію як «лінгвосеміотичне явище, в якому зберігаються і транслуються у стійкій формі уявлення етносу про світ, культурна та історико-міфологічна інтеріоризація дійсності та внутрішній рефлексивний досвід народу». «Порівняно з лексемами фразеологізми як квазістереотипи та квазіеталони народного світогляду здебільшого репрезентують побутовий емпіричний, історико-культурний досвід

мовного колективу, пов'язаний з його традиціями» (С.Денисенко, О.Селіванова, В.Теля). Відображаючи пізнавальну діяльність учасників мовного колективу, фразеологізми стисло виражають узагальнені глибокі думки. Це часто має універсальні наслідки разом із типовим національним сприйняттям навколишнього середовища. Таким чином, фразеологічні одиниці є носіями екстралінгвістичної інформації, яка є культурним компонентом значення.

1.1.1. Визначення поняття «ідіома» англійської мови.

Слово «ідіома» походить від давньогрецького слова «*ιδίωμα*», що означає «особливість, унікальність». «Ідіома – це стійкий, властивий тільки цій мові вираз, що незалежно від значення слів у ньому передає єдине поняття і здебільшого дослівно іншими мовами не перекладається» [1, 776 с.]. Це вислів, зрозумілий тільки носіям мови, або тим, хто володіє мовою на високому рівні. Іншими словами, це сталий вираз з відсутністю ознаки дослівного перекладу на іншу мову та який притаманний лише особливій культурі та мові. Ідіоматичні вирази входять до розділу *formulatic language*. Дослівний переклад цього поняття «формула спілкування» або «мовленнєвий шаблон». Таким чином, можна сказати, що *formulatic language* містить в собі незмінні і неподільні вирази, які є єдиною мовленнєвою одиницею, а не сполученням декількох різних слів. Щоб правильно перекласти ідіоматичний вислів, необхідно повністю відійти від структури речення, його лексичної побудови, повністю зрозуміти думку, яка прихована в цьому реченні, і максимально грамотно висловити її в літературній формі, наближеній до оригінальної. Багато англійських ідіом засновані на аналогіях і метафорах. Щоб зрозуміти справжнє значення ідіом, їх потрібно вивчати в контексті. Наприклад: коли проект починають, його «*get the ball rolling*» (дослівно: змушують шар котитися), або «*get off the ground*» (дослівно: «відривають від землі»). Якщо проект відкладають, то його «*put on hold*» (дослівно: «ставлять на очікування»). Якщо

ж проект повністю розпочався і успішно розвивається, то він *in full swing* (дослівно: на всіх парах). А якщо проект виявився неуспішним, то його не закривають, а *pull the plug* (дослівно: висмикують штепсель). Ідіоми часто асоціюються з конкретними образами, характерними тільки для англійської мови. Хоча, неможливо не погодитись, що завжди можливо зберегти це зображення, тому пов'язаний із ним вміст має бути подано з абсолютною точністю.

«В більшості випадків, ідіоми використовуються носіями мови, але для тих, чия рідна мова не англійська, може бути проблематичним знайти правильне слово у потрібний час, можна розгубитися, тому важливо знати коли і як вживати ідіоми» [2, 141 с.].

Вільям Коллінз, автор відомого словника ідіом з британської англійської мови, стверджує: Існує два фундаментальних питання, з якими ви стикаєтесь, коли вивчаєте ідіоми. Перше питання - це питання походження. Другим питанням є взаємозв'язок між походженням та сучасним вживанням. Ідіоми, як правило, зрозумілі, вживаються доречно і мають чітке значення, тому важливо розуміти, що їх походження і значення часто невідомі [3, 243 с.].

1.1.2. Класифікація ідіоматичних одиниць.

Тривалий час у вітчизняному мовознавстві ідіоми називали фразеологічними зрощеннями, використовуючи термінологію відомого радянського мовознавця академіка В. В. Виноградова [4, 140-161 с], який класифікував фразеологічні одиниці на фразеологічні зрощення (або ідіоми у вузькому значенні), фразеологічні єдності та фразеологічні сполучення. На думку вченого, фразеологічні зрощення відрізняються невмотивованим складом словосполучень (тобто із суми компонентів таких фразеологізмів неможливо дізнатися про загальне значення одиниці) та абсолютною семантичною єдністю компонентів. Серед фразеологічних зрощень виділяють такі підтипи:

- 1) Фразеологічні зрощення, до складу яких входять мертві терміни (лексичні архаїзми, історизми та інші лексеми, що вийшли з ужитку). Наприклад, вираз «to buy a pig in a poke» означає непродуктивне і невдале придбання чого-небудь, що не було попередньо належним чином вивчено (пор. українську ідіому «купувати kota в мішку»).
- 2) Граматичні архаїзми у фразеологічних зрощеннях, які є синтаксично невіддільними.

Як зазначають Дж. Сейдл і У. Макморді, «спосіб поєднання слів часто є дивним, нелогічним або навіть граматично неправильним» [5, 266 с.].

- 3) Фразеологічні зрощення, що стали нерозкладними як лексично, так і семантично, наприклад: to be born with the silver spoon in one's mouth; to go through thick and thin.
- 4) Фразеологічні зрощення, котрі являють собою таку семантичну єдність, що лексичні значення компонентів зовсім неважливі для розуміння цілого [4, 144 с.]. Прикладами подібних одиниць в англійській мові є: to bring the house down; to take it out on someone.

Ідіоми є перспективним напрямком сучасної лінгвістики, що дозволяє дослідникам пропонувати власні типології або вдосконалювати таксономії в світі лінгвістичних змін і унікальних дослідницьких потреб. Наприклад, Н.Н. Амосова пропонує наступну систему класифікації ідіом:

- «біблійні та літературні (to kill the fatted calf , to turn the other cheek, the apple of one's eye – Biblical sources, the greeneyed monster – Shakespeare);
- побутові (to make a clean sweep of something, to hit the nail on the head);
- сільськогосподарчі (to go to seed, to put one's hand to the plough, to lead someone up the garden path);
- кулінарні (to eat humble pie, out of the frying-pan into the fire, to be in the soup);
- військові (to cross swords with someone, to fight a pitched battle, to fight a losing/ winning battle);

- морехідні (when one's ship comes home, to be in the same boat as someone, to be in deep waters, to sail under false colours);
- анімалістичного походження (to play cat and mouse with someone, to kill two birds with one stone, to be top dog, a pretty kettle of fish);
- з колірним компонентом (to beat someone black and blue, to have green fingers, to be in the pink);
- з компонентами на позначення частин тіла (to pull someone's leg, to lose heart, to get something off one's chest, to twist someone round one's little finger)» [6, 208 с.].

Також, Дж. Сейдл, У. Макморди презентують класифікацію ідіоматичних одиниць у передмові до своєї лексикографічної праці "English idioms and how to use them", зокрема поділяють ідіоми за «структурно-етимологічним показником» на такі групи: за походженням ідіоматичної одиниці та за критерієм «повної/неповної фіксованості» Дж.Сейдл та У.Макморді зазначають, що існують «ідіоми, які не можна змінювати зовсім (fixed idioms). (Наприклад: The elephant in the room; A storm in a teacup, a couch potato); на такі, що є фіксованими у окремих частинах та дозволяють лише окремі зміни у своїх нефіксованих частинах і називаються вільними словосполученнями» [5, 266 с.].

Так, «до першої групи належить ідіоматична одиниця to give someone the cold shoulder, у складі якої неможливі ані лексичні (to give someone the 'cold' or 'warm shoulder), ані морфологічні зміни – артикль, керування тощо (to give someone 'a' cold shoulder, to give a cold shoulder to someone). До другої групи ідіоматичних одиниць належить to make a clean breast of it (to tell truth about it), у якій можливі зміни часу дієслова. До третьої групи, в якій дозволяються обмежені зміни у нефіксованій частині належать такі ідіоми, як to have/to take/to enjoy forty winks, to keep a sharp/careful/ watchful/professional eye on someone.» [5, 266 с.].

Існує також згідно з О. Швейцером класифікація ідіом американського варіанту англійської мови, за якою розрізняються ідіоми: часткові

американізми та ідіоми повні американізми. «У першому випадку загальноанглійське значення залишилося первинним, а американське є вторинним, таким, що розвинулося на основі першого (прикладом можуть бути фразеологічні звороти dark horse – «темна конячка, невідомий кінь на змаганнях» – «маловідомий кандидат на виборах» або roaring forties – «сорокові широти Атлантичного океану» – «центральный район Нью-Йорка»). Повний американізм властивий лише американському варіанту англійської мови (to come right with a bang – блискуче пройти, мати великий успіх, big time – великий, значний, to be on the (water) wagon – обстоювати тверезий спосіб життя, не вживати алкогольних напоїв, lone wolf – людина, що діє самотійно, не шукаючи сторонньої допомоги).» [7, 143-144 с.].

Підсумовуючи, зазначимо, що в сучасній англійській мові ідіоми дуже різноманітні та класифікуються за багатьма критеріями. Крім того, мова є надзвичайно гнучкою. Іншими словами, вона постійно змінюється під впливом тенденцій.

Ідіоматичні одиниці, або фразеологічні зрощення є ядром фразеологічного запасу будь-якої мови. Вони не лише містять історичну та культурну інформацію, а й відображають динаміку розвитку мови. Очевидним фактом є те, що неможливо знайти глибинні витоки походження стійких зворотів, оскільки майже завжди причини стійкості носять екстралінгвістичний характер.

1.1.3. Семантичні характеристики прагматичних ідіом.

Зовнішню структуру слова або його значення називають «семантичною структурою слова». Це, безперечно, основне значення слова. Семантика - це розділ лексикології, що вивчає походження слів. Єдність слова – ще одна структурна особливість. У слові є і вічна єдність, і неподільність. Слова — це фонетичні одиниці, які використовуються у спілкуванні людей, які матеріально

складаються з групи звуків, мають граматичні значення і характеризуються формальною і семантичною єдністю. Термін «слово» відноситься до основної одиниці мови, що виникає внаслідок зв'язку певних значень з певними звуковими поєднаннями, здатними виконувати певні граматичні функції. Таким чином, слово є семантичною, граматичною та фонологічною одиницею одночасно. Тому операційно та семантично нероздільні одиниці часто називають фразеологізмами. Фразеологічні лексичні конструкції стійкі та невмотивовані, тобто їх значення не може бути виведено зі значення конструкції, а лексичні конструкції можуть бути переставлені або замінені. Окремі компоненти фразеологізму немає лексичного значення поза словосполучень. Л. І. Ройзензон фразеологізми трактував стійкими словесними комплексами (ССК) : «Усі стійкі словесні комплекси визначаються тим, що вони існують у мові як готові одиниці, здатні робити мовлення будівельним матеріалом: тільки ця риса поєднує всі без винятку одиниці, що входять до фонду ССК мови». Усі інші риси, якими б важливими вони не були, насправді не можуть бути об'єднуючими. Семантика фонетичної одиниці і його форма перебувають у діалектичній єдності. Хід фразеологізації для кожної такої одиниці мови був тривалим і складним.

Особливості структури багатьох фразеологізмів не можна оволодіти і пояснити, якщо не зіставити їх з відповідними словосполученнями прототипами. Однак «розбирати той чи інший конкретний фразеологізм як словосполучення значить по суті підміняти якісну своєрідність фразеологізму якісною своєрідністю його генетичного джерела» [8, 18 с., 8 с.]. Це, безперечно не значить, що у фразеологізмі не можуть бути відображені різні в минулому особливості словосполучення. У результаті багаторазового вживання в людських колективах і в певній виробничій сфері вирази формуються поступово, часто без волі самих носіїв, збагачуючи свої функції, набуваючи нових, ширших і узагальнених. Разом із новими значеннями ці вислови набули якісно нових семантичних ознак і стали якісно новими мовними одиницями.

Існує певна розбіжність у думках, яка підтримує суттєві особливості фразеологічних одиниць, що відрізняються від інших словосполучень, і характер фраз, які можна назвати «фразеологічними одиницями». Звичні терміни «словосполучення», «ідіоми», «словосполучення-еквіваленти» іноді порізно трактуються різними лінгвістами.

Семантична складність – одна з найважливіших якостей фразеологічних одиниць. Це пов'язано зі складною взаємодією значень компонентів (значення прототипу, семантичної структури тощо). Усі ці компоненти організовані в багаторівневу структуру. Ідіоми містять всю інформацію в стислому вигляді. Ця якість характерна для ідіом, і це робить їх дуже місткими одиницями (лаконічними текстами). Ідіома може пояснити предмет навіть яскравіше та виразніше, ніж речення. Значення слів, які є складовими ідіоми містять довідкову інформацію. Об'єм цієї інформації охоплює лише найбільш суттєві характеристики об'єкта, якому він призначений. Це інваріант інформації, що передається семантично складними словосполученнями, а не походить від лексичних значень зв'язаних лексичних компонентів.

Англійська мова сучасного світу дуже різноманітна завдяки фразеології та ідоматизації. Саме через це, стає яким чому багато лінгвістів багаторазово розглядали різноманітні аспекти фразеології. Серед них І.В. Арнольд, О.В. Кунін, В.М. Телія, А.Н. Баранов, Д.І. Квеселевич, Ю.А. Зацний, U. Weinreich, С.Fernando та ін. Прагматичні ідіоми ставали предметом дослідження таких учених, як В.І. Карабан, Л.М. Медведєва, Н.Ю. Медведєва, О.О. Мишак, Т.М. Свиридова, О.В. Скібіцька та ін.

В.І. Карабан, Л.М. Медведєва, Н.Ю. Медведєва, О.О. Мишак, Т.М. Свиридова, О.В. Скібіцька [9, 132–138 с.] висвітлюють:

- смислову цілісність,
- понадслівність
- стійкість,
- відтворюваність,

- вживаність,
- ідіоматичність,
- національно-культурний компонент семантики,
- експресивно-емоційну виразність фразеологічних одиниць.

Спектр властивостей цих виразів сприяє багатоаспектності фразеологізмів. Проте щодо систематизації мовних одиниць, які входять до кола фразеології, вчені розходяться.

Існує два підходи до вирішення цієї проблеми.

Представники «широкого підходу» [10, 272 с.], відносять до сфери фразеології всі стійкі сполучення слів незалежно від семантичних перетворень їхніх компонентів. Представники «вузького підходу» [11, 344 с.] вважають, що фразеологізмами є «стійкі словосполучення, яким властивий хоча б один компонент, який зазнав семантичних змін.»

Оскільки досліджувані нами лексичні одиниці характеризуються частковим або повним ідіоматичним переосмисленням та прагматичною стійкістю, ми вважаємо, що вони знаходяться на перетині фразеології у широкому та вузькому розумінні.

Деякі вчені висловлюють сумнів, чи варто включати прагматичні ідіоми до сфери фразеології. Так, Г. Бургер вважає, що за такої умови «значно розшириться поняття ідіоми і її варто розглядати в рамках теорії прагматики» [12, 59 с.].

О.М. Мосейчук зауважує, що «поняття ідіоматики є ширшим за поняття фразеології, оскільки воно поширюється на одиниці як синтаксичного, так і лексичного рівнів» [13, 11 с.].

Проте вище зазначені науковці сходяться на думці, що термін ідіома вирізняється стійкістю та переносним значенням хоча б одного з компонентів. Саме тому вважаємо за доцільне віднести ідіоматику до фразеології. Існує декілька визначень прагматичних ідіом. Так, Т.М. Свиридова під прагматичними ідіомами розуміє «одиниці неоднорідного компонентного

складу, неоднорідної структурної організації та ступеня усталеності, специфіка яких обумовлена їх спеціалізацією на вираженні комунікативного наміру, інтенції мовця, різного роду особистих смислів, пов'язаних із мовцем, тобто основних, домінуючих і додаткових, другорядних, допоміжних прагматичних значень» [14, 4 с.].

А. Зербіно вважає, що «прагматичні ідіоми – це мовленнєві акти, смисл яких безпосередньо не виводиться з їхніх складових» [36].

Підсумовуючи дослідження вище згаданих науковців, таких як: О.О. Мишак, А.В. Кунин, О.М. Мосейчук, Т.М. Свиридова, А. Зербіно, прагматичні ідіоми - це різні категорії стандартних виразів, формульних речень, закріплених у мовній спільноті, що виражають специфічні прагматичні значення, які полягають у вираженні певного комунікативного наміру мовця, характеризуються різним ступенем стійкості, виконують комунікативну, експресивну, фактуальну, волюнтативну функції.

Характерною особливістю прагматичних ідіом є їх «закріпленість» за певними ситуаціями спілкування. Тому «важливим є осмислення не тільки самого значення таких одиниць, а також закономірностей їх використання у відповідних реальних комунікативних ситуаціях конкретними їх учасниками, їх вживання в дискурсі, в усній і письмовій мові» [15, 176 с.].

Оскільки вони репрезентують тонкощі мовного мислення, ступінь емоційності комунікантів, техніку спілкування, ці елементи складають своєрідність мови. Ці загальноживані фрази мають пряме або опосередковане відношення до мовленнєвої поведінки людини, яка має не тільки спорадичний, але й повторюваний характер.

Прагматичну ідіому слід розуміти в контексті, в якому вона вживається, оскільки ці лексичні одиниці пов'язані з певною комунікативною обставиною. Деякі з цих структур отримали назву вигуківі фразеологізми. Початок цьому поклав поділ фразеологізмів на частини мови.

Так, Г.Т. Кузь виділяє вигуківі фразеологічні одиниці, але відзначає, що «їхня специфіка виявляється в тому, що вони демонструють єдність не морфологічних, а функціонально-семантичних ознак.» Дослідниця робить висновок про їхню «здатність передавати цілісне повідомлення, а не позначати окремі поняття, а також емоційно-експресивне забарвлення, яке визначає обмеженість використання цих одиниць у різних стилях літературної мови, і роль інтонації в трансформації змісту регулярних значень – прототипів вигуківих фразеологічних одиниць» [16, 187 с.].

А. В. Кунін вважає такі лексичні одиниці «фразеологічними одиницями ні номінативного, ні комунікативного характеру. Вони є виразниками емоцій, волевиявлень, але не мають предметно-логічного значення, яке вони втратили в результаті повного експресивного переосмислення компонентів» [17, 113 с.].

Т.О. Мизин зосередив свої дослідження на двох характеристиках: синтаксичній та семантичній. Він виділив синтаксичні характеристики однослівних, двослівних та багатослівних прагматичних ідіом.

Більшість однослівних прагматичних ідіом (15,6%) походять від емоційних вигуків. Вони мають широкий спектр емоційного вираження: *Alas!* (співчуття), *Aye!*(згода, здивування), *Anchor!*; *Action!* (накази, команди), *Bravo!*; *Capital!* (похвала, схвалення), *Please!* (прохання), *Phew!* (несхвалення), *ta-ta* (прощання). Кількість двослівних прагматичних ідіом є більшою (34,5%). За своїми семантичними ознаками вони також є різними виразниками емоцій. Наприклад, *No chance*; *No joy*(відмова, заперечення, незгода), *Hard cheese*; *Poorshow* (співчуття), *You know*; *You see* (заповнювачі пауз), *By heck!*; *Drat it!* (здивування), *Godgrant*; *God save* (надія й бажання), *All aboard!*; *Shoulder arms!* (накази, команди), *Blast you!*; *Getlost!* (невдоволення, роздратування), *Big thrill!*; *My gosh!* (недовіра), *Road up*; *No parking* (оголошення, написи, сигнали), *Watch out!*; *Be careful!*(попередження, застереження), *No kidding* (недовіра), *Pardon me!* (вибачення), *Fair dinkum* (похвала) та інші.

Таким чином, можна зробити висновок, що прагматичні ідіоми займають особливе становище. Прагматичні ідіоми є мовними універсаліями. Вони мають тісний зв'язок з прагматичними знаннями і відрізняються семантичною неподільністю. Вони вживаються в регулярних контекстах спілкування, що сприяє закріпленню певних прагматичних значень. Залежно від синтаксичних особливостей вони можуть бути представлені однослівними, двослівними та багатослівними прагматичними ідіомами. Значення прагматичних ідіом може бути як позитивним, так і негативним. Вони можуть бути пов'язані як з ефективними, так і з неефективними стилями спілкування, оскільки передають різноманітні мовленнєві цілі. Основними функціями ідіом є експресивна, фатична, волюнтативна та комунікативна.

1.2. Принципи навчання фразеології учнів старшої школи

Вивчення мови - це тривалий, розтягнутий, а головне, складний процес, який вимагає відданості та наполегливості. Викладаючи англійську мову, вчителі повинні залучати учнів до процесу навчання, заохочувати їхню впевненість у власних силах і показувати їм, як виконувати завдання, даючи чіткі інструкції та вказівки. Кожен учень прогресує у своєму власному темпі, і для деяких навчання може бути дуже складним процесом. Як наслідок, вчитель повинен докласти всіх зусиль, щоб забезпечити сприятливе навчальне середовище, щоб кожен міг отримати користь від отриманого досвіду.

З цієї точки зору, фразеологія є однією з найскладніших частин як теорії, так і практики викладання іноземних мов. Одним з основних недоліків методики варто відзначити психологічні особливості викладання фразеології та труднощі її розуміння.

Сьогодні однією з головних цілей шкільної освіти є допомога учням у розвитку їхнього мовлення, оскільки розвиток мови є необхідною умовою формування гнучкої особистості, а також тому, що мова є ключовим інструментом пізнання і мислення. Ефективне підвищення мовленнєвої

культури учнів та їхній загальний літературний розвиток неможливі без регулярного розвитку усного та писемного мовлення. Основи мовленнєвого розвитку повинні бути добре засвоєні для того, щоб максимально використовувати навчальний потенціал. Це насамперед передбачає активне управління процесом мовленнєвого розвитку. Цей принцип передбачає усунення компонентів стихійності в розвитку мовлення, а також формування сприятливого мовленнєвого середовища, тобто умов для розвитку правильного літературного мовлення в усіх його різновидах.

По-друге, оскільки мовлення є відображенням пізнання, дослідження ґрунтується на єдності мови і мислення. Третім чинником є комплексність процесу мовленнєвого розвитку. Згідно з цією ідеєю, розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності - говоріння, аудіювання, читання та письма - є взаємопов'язаним процесом. По-четверте, це послідовність і систематичність процесу мовленнєвого розвитку. Ця ідея передбачає, що мовленнєвий розвиток і підвищення мовленнєвої культури відбуваються поступово і неухильно впродовж усього процесу навчання, у тому числі в позаурочний час і під час вивчення інших предметів.

Наступне правило - розвивати мовлення системно. Згідно з цією теорією, навчання мовлення нерозривно пов'язане із засвоєнням системи мови, яка будується на знанні лексичних і граматичних значень мовних одиниць. (Пустовалов, Сенкевич, 1987).

Термін культурний компонент нині часто вживається, зокрема, при вивченні лексикології. Цим словом позначають фразеологічні одиниці (ФО), які часто наповнюються незвичними компонентами, характерними для національної культури; вивчення фразеологічного складу мови малює багату картину особливостей національної цивілізації.

«На сьогодні основним завданням навчання іноземних мов є формування комунікативної компетентності як вміння учня вирішувати свої проблеми за допомогою іноземної мови в повсякденному, освітньому, трудовому та

культурному житті; вміння учня використовувати факти мови та мовлення для виконання цілей спілкування» (Азімов 1999). Як наслідок, навчальний процес має бути структурований таким чином, щоб відповідати потребам комунікативно-орієнтованого освітнього процесу.

Коли мова йде про послідовність засвоєння лексичних одиниць учнями старшої школи, то вся робота над іншомовним словом повинна забезпечувати:

створення мобільного словникового запасу;

попередження його витікання, забування;

адекватне цілям спілкування його використання в усному мовленні.

Це і є метою стратегій та підходів до викладання. Викладач повинен оцінити слова, які потрібно вивчити, щоб передбачити потенційні труднощі у навчанні, перш ніж обирати підходи для демонстрації терміну.

Попереднє вивчення лексики повинно також виділити будь-які аспекти вживання, вимови або семантики, на які викладач повинен звернути особливу увагу.

Лексична одиниця має форму і значення. Поняття форми включає:

а) слуховий образ – той, який чуємо;

б) артикуляційний, який утворюється під час вимовляння слова;

в) зоровий образ, з яким зустрічаємось у процесі читання;

г) рукомоторний образ, яким користуємось, кому пишемо.

Повноцінне володіння формою слова чи словосполучення вимагає постійного засвоєння всіх цих образів, функцій і значень. Тільки тоді лексична одиниця може увійти до активного словника і використовуватися в різноманітних мовленнєвих діях. Саме такий тип застосування характерний для шкільного мовного матеріалу. Сучасна методика пропонує наступну послідовність визначення форми лексичної одиниці: Представлення слухового образу на слух, з подальшою артикуляцією, читанням та письмом: службовий образ → артикуляційний образ → зоровий образ → рукомоторний образ. Така послідовність впливає з усної основи навчання іноземної мови, яка є

парадигмою, що лежить в основі сучасних підручників. Для розширення можливостей читання в початковій школі особлива увага приділяється засвоєнню пасивного словника. Графічний образ репрезентує цю категорію лексичних одиниць. Слово спочатку сприймається в друкованому вигляді, потім вимовляється, а його слухові і, можливо, ручні образи засвоюються в ході додаткової діяльності. Така послідовність дозволяє поступово переорієнтовувати дітей на самостійне читання і пасивне поповнення запасу за їх рахунок.

Однак слід підкреслити, що у всіх випадках лексична одиниця насамперед проговорюється (йдеться про зовнішнє або внутрішнє приговорювання). «Слуховий образ і артикуляція є базовими формами функціонування слів. Це однаковою мірою стосується формування як активного, так і пасивного словникового запасу». [18, 56 с.]

Мовний досвід, набутий на попередніх рівнях, розширюється та систематизується у 10-11 класах (старша школа). Методи та варіації навчального процесу стають більш наближеними до реальних умов спілкування. Учні активно залучаються до творчої, групової, проектної та інтерактивної роботи. Навчальний контент відбирається з урахуванням відповідного профілю навчання, а з професійно орієнтованої лексики активне формування пасивного лексичного мінімуму продовжується під час самостійного читання. Зростає обсяг самостійного опрацювання нової лексичної інформації, вдосконалюється вміння користуватися словниками.

«Тематика для ситуативної комунікації визначається в тих самих сферах, але ще більш поглиблюється: «Я, моя родина, мої друзі» (моя особистість, оточення, стосунки, взаємодопомога, риси характеру, емоційні прояви, конституційні аспекти відносин, добродійність). «Заняття спортом, відпочинок, дозвілля» (місце фізичної культури в сучасному житті, події в спорті, змагання, спортсмени, ігри). «Харчування» (традиційна кухня України та Великобританії, уподобання, місця та культура харчування). «Природа і погода» (природні

явища та катаклізми). «Живопис» (видатні художники, жанри живопису, картини, в музеї, виставки). «Наука і технічний прогрес» (можливості сучасної комунікації, технології, комп'ютеризація, прогрес науки і техніки в світі, наукові напрямки, технічні терміни). «Шкільне життя» (навчання в Україні та інших країнах, заклади освіти, іспити). «Професії та робота» (сучасні та престижні професії в світі, погляди на майбутнє). «Культура. Кіно. Театр. Телебачення» (програми, фільми, вистави, їх рецензування). «Мистецтво» (вплив на естетичне виховання молоді, види мистецтва). «Україна у світі». «Норми етикету». «Організації із захисту навколишнього середовища та тварин». «Міжнародні організації ООН, ЄС, Рада Європи». «Міжнародні події». «Молодіжний рух в Україні та у світі». «Подорож Україною та по країнах, мова яких вивчається». «Законодавчі аспекти». «Юридична лексика» [38]. Рівень оволодіння англійською мовою наприкінці одинадцятого класу має сягати рівня B1+, відповідно до «Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання».

Висновки до розділу 1

Отже, в першому розділі магістерської роботи ми теоретично обґрунтували проблему вивчення ідіом на уроках англійської мови в старшій школі. Перш за все, ми визначили поняття «ідіома» та відтворили класифікацію ідіоматичних одиниць англійської мови. Тому, узагальнюючи можна ствердити, що ідіома це вислів, зрозумілий носіям мови, або тим, хто володіє мовою на високому рівні. Іншими словами, це сталий вираз з відсутністю ознаки дослівного перекладу на іншу мову та який притаманний лише особливій культурі та мові. Ідіоматичні вирази входять до розділу *formulaic language*. Ми дослідили праці відомих науковців-лінгвістів і дослідили класифікації ідіоматичних виразів. Відповідно до нашого дослідження ідіоматичні вирази поділяються на повної та неповної фіксованості; за структурно-етимологічним показником; ідіоми, які не можна змінювати зовсім (*fixed idioms*), що є

фіксованими у окремих частинах (дозволяють лише окремі зміни у своїх нефіксованих частинах), є вільними словосполученнями; за синтаксичною функцією; класифікація ідіом американського варіанту англійської мови О. Швейцера тощо. Все ж, ідіоми слід класифікувати за трьома основними параметрами: неоднослівність, стійкість, ідіоматичність. Таким чином, ідіоматичні одиниці, або фразеологічні зрощення становлять ядро фразеологічної основи будь-якої мови. Вони не лише містять історичну та культурну інформацію, а й відображають динаміку розвитку мови.

По-друге, ми визначили семантичні характеристики прагматичних ідіом. У результаті багаторазового вживання в людських колективах і в певній виробничій сфері вирази формуються поступово, часто без волі самих носіїв, збагачуючи свої функції, набуваючи нових, ширших і узагальнених. Разом із новими значеннями ці вислови набули якісно нових семантичних ознак і стали якісно новими мовними одиницями. Існує таке поняття в семантиці, як семантична складність – одна з найважливіших якостей фразеологічних одиниць. Це пов'язано зі складною взаємодією значень компонентів (значення прототипу, семантичної структури тощо). Усі ці компоненти організовані в багаторівневу структуру. Ідіоми містять всю інформацію в стислому вигляді. Ця якість характерна для ідіом, і це робить їх дуже місткими одиницями. Прагматичні ідіоми є мовними універсалами. Вони мають тісний зв'язок з прагматичними знаннями і відрізняються семантичною неподільністю. Вони вживаються в регулярних контекстах спілкування, що сприяє закріпленню певних прагматичних значень. Залежно від синтаксичних особливостей вони можуть бути представлені однослівними, двослівними та багатослівними прагматичними ідіомами. Значення прагматичних ідіом може бути як позитивним, так і негативним. Вони можуть бути пов'язані як з ефективними, так і з неефективними стилями спілкування, оскільки передають різноманітні мовленнєві цілі. Таким чином, основними функціями ідіом є експресивна, фатична, волюнтативна та комунікативна.

По-третє, ми теоретично обґрунтували принципи навчання фразеології учнів старшої школи. Відомо, що фразеологія є однією з найскладніших частин як теорії, так і практики викладання іноземних мов. Одним з основних недоліків методики варто відзначити психологічні особливості викладання фразеології та труднощі її розуміння. Ми визначили п'ять основних принципів успішного засвоєння фразеології учнями старшої школи: активний контроль процесу розвитку мовлення; єдність мови і мислення, оскільки думка представлена в мовленні; взаємопов'язаність говоріння, аудіювання, читання та письма; безперервність і послідовність процесу розвитку мовлення; системний підхід до розвитку мовлення.

РОЗДІЛ 2

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ МОВЛЕНЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ІДИОМ В ХОДІ ДИСКУСІЙ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2.0. Вступні зауваження

Навчання учнів старшої школи передбачає навчання англійської комунікативної компетенції, яка є найважливішим аспектом комунікативної культури. Англійська мова є важливим інструментом міжнаціонального та міжнародного спілкування, і нинішні умови викладання мови у старшій школі пов'язані з новим поглядом на ці питання.

Мета даного розділу полягає у теоретичному обґрунтуванні умов формування англomовної комунікативної компетентності учнів на основі лінгвосоціокультурного підходу. Поставленій меті відповідають такі завдання: визначити умови формування англomовної комунікативної компетентності учнів старшої школи, а також виділити основні методи і прийоми, які сприяють реалізації виділених умов.

2.1 Сучасні підходи до формування мовленнєвої компетентності в говорінні на старшому етапі навчання

Одне із завдань сучасного учителя - не давати знання учням у готовому вигляді, а створити умови та сформувати стійку мотивацію для вироблення комплексу вмінь і навичок самостійного навчання. Роль іноземної мови полягає в тому, щоб навчити і сформувати комунікативну компетентність, тобто здатність і готовність до безпосереднього спілкування іншою мовою.

М. Ш. Рузметова наголошує, що «іншомовна комунікативна компетентність - це готовність учнів використовувати набуті знання, навички, вміння з іноземної мови для вирішення практичних і теоретичних життєвих

завдань. Головне - вміти здобувати знання не пасивно, а діяльно (у реальному часі), тобто, докладаючи до того зусилля, і вміти користуватися цими знаннями у повсякденному житті, як в межах, так і за межами навчання» [19, 100-101 с.].

Мовлення - це дуже складна проблема. Почнемо з того, що воно є засобом спілкування в житті людини. Розуміння того, як це відбувається, в першу чергу, необхідно педагогу для того, щоб сприяти успішному навчанню. По-друге, мовлення - це діяльність, а точніше, одна з форм людської активності. По-третє, дуже важливо усвідомлювати, що в результаті говоріння створюється продукт - висловлювання. За Н.М. Венінгом: «І як діяльність (процес), і як продукт говоріння володіє певними ознаками (характеристиками, параметрами), які є орієнтиром в навчанні, оскільки вони підказують, які умови потрібно створити для розвитку говоріння, а також є критеріями оцінки результатів навчання» [20, 76-82 с.].

Розвиток англomовної комунікативної компетентності - це досягнення певного рівня здатності та готовності до іншомовного спілкування. У свою чергу, комунікативна компетентність - це здатність породжувати мовленнєву діяльність шляхом застосування комунікативних, мовленнєвої поведінки знань і навичок на основі фонологічних, лексико-граматичних, соціологічних і країнознавчих знань і навичок стосовно різних комунікативних завдань і ситуацій. Серед сучасних методичних підходів до викладання іноземних мов особливого значення набувають імітаційні інтерактивні педагогічні засоби, такі як комунікативні та ігрові методи.

А. В. Люта коментує, що «використання діалогу, дискусії, дебатів, зіткнення ідей, обмін враженнями та ідеями – це те, чим особливі комунікативні педагогічні технології. Для того, щоб учні могли застосувати свої знання, вміння та таланти для вирішення конкретних комунікативних проблем у реалістичних ситуаціях, комунікативно-орієнтовані прийоми мають на меті навчити їх комунікації в реальному процесі спілкування. Комунікативний підхід сприяє одночасному розвитку фундаментальних

мовленнєвих здібностей і здібностей до живого, неформального діалогу» [21, 98-106 с.].

Вище згадані дослідники наголошують на ефективності групової роботи студентів та визначають як її переваги, так і недоліки, підкреслюючи значний потенціал активних методів навчання для розвитку комунікативних навичок.

Робота в групах організовується відповідно до певних навчальних концепцій. У методиці викладання англійської мови існують різні методи виділення навчальних концепцій. За словами С. Ніколаєвої, українського педагога та лінгвіста, «одним з можливих підходів до класифікації принципів навчання є зміст базисних для методики наук, на які викладач орієнтується у своїй роботі: Дидактика, Лінгвістика, Психологія» [22, 239 с.]. Згідно з теорією позитивної взаємозалежності за С. Ю. Ніколаєвою, суть якої полягає в тому успіх групи залежить від продуктивної роботи кожного з учасників цієї групи. «Вчителю важливо забезпечити хід уроку таким чином, щоб кожен учень розумів, що він пов'язаний з іншими членами групи так, що не зможе досягти успішного виконання завдання, поки вони не зроблять свій внесок. Принцип індивідуальної відповідальності передбачає, що учень відчуває особистісну відповідальність перед однокласниками» [22, 240 с.]. С. Ю. Ніколаєва стверджує важливість навчання в групах, наголошуючи на тому, що «учитель сприяє розвитку індивідуальної відповідальності за допомогою організації роботи таким чином, щоб матеріал був розділений між усіма членами однієї групи та оцінювання проводилося за допомогою індивідуального тестування. Принцип інтелектуальної та емоційної взаємодії учнів включає вербальні та невербальні реакції інших членів колективу, що забезпечують важливий зворотний зв'язок діяльності учнів» [22, 241 с.]. Педагог може, вочевидь, сприяти успішності учнів, та водночас, надавати їм корисну допомогу під час спілкування англійською мовою. Ідея добровільної участі передбачає, що учень має бажання співпрацювати з іншими та виконувати завдання. Тому одним з

ключових обов'язків вчителя є створення середовища, в якому учні будуть активно прагнути до участі в цих заходах.

О. Г. Квасова виділяє свої сучасні підходи до засвоєння нового лексичного матеріалу та формування іншомовної мовленевої компетентності та пропонує «впровадження таких прийомів:

- 1) прийом простеження – установки на сприйняття перед демонструванням, бесіди за їх змістом;
- 2) прийом демонстрування окремих частин з вказівками викладача;
- 3) прийом демонстрування всього матеріалу без вказівок викладача;
- 4) прийом бесіди за змістом аудіовізуальних засобі.»

Також О. Г. Квасова пропонує ще один метод для оцінювання сформованості англomовної комунікативної компетентності учнів. Вона підкреслює важливість використання прийому автентичного оцінювання. «Автентичне оцінювання спрямоване на оцінку: творчих здібностей та креативності старшокласників; вмінь працювати у колективі; вмінь і навичок усного спонтанного мовлення» [23, 53 с.]. Основними цілями автентичного оцінювання є сприяння належному самооцінюванню, заохочення та регулювання рівня знань студентів.

Підсумовуючи дослідження О. Г. Квасової, можна сказати, що при дотриманні певних умов ефективність розвитку комунікативного володіння англійською мовою учнів підвищується: методичність і послідовність викладу матеріалу; дотримання навчально-пізнавальної мети уроку; використання різних методичних стратегій; ілюстрація динамічних процесів.

Інтерактивна участь учнів в англomовному спілкуванні на основі застосування методів і стратегій діалогічного мовлення є ще однією важливою умовою розвитку англomовної комунікативної компетенції. Метою діалогічного мовлення в навчанні іноземної мови є створення мовного середовища, в якому учні активно залучаються до спілкування англійською мовою. Особливого значення в цьому контексті набуває діалог, оскільки дослідження показують,

що вивчення іноземної мови є найбільш корисним при зіставленні різних смислових позицій, тобто коли відбувається мовна і соціальна взаємодія та міжособистісне спілкування, яке набуває форми діалогу.

Г.М. Мешко пропонує інтерактивні методи навчання для розвитку мовленнєвої компетентності та зазначає, що «формуванню мовленнєвої компетентності сприяє метод ситуативного включення учнів у діалог, прийом «Джигсоу», метод навчальної дискусії, методичний прийом «Ток-шоу». Інтерактивне включення комунікантів в англomовну комунікацію передбачає колективне, групове навчання у співпраці, де викладач і студент є рівноправними суб'єктами навчання» [24, 74 с.].

Так, використання вище згаданих інтерактивних методів за Г. М. Мешком підтверджує факт, що навчання іноземної мови з метою збагачення лексичного запасу учня, вимагає взаємодії між вчителем та учнями, чим в подальшому дозволяє старшокласникам практично відточувати свої навички в реальних умовах. Як наслідок, у навчальному процесі необхідно використовувати стратегію залучення учнів до бесіди на основі контексту, в якому вони перебувають. Через близькість обставин соціальної взаємодії до культурної реальності учні зазвичай передають лінгвістичну та соціокультурну інформацію через дискусію, а не через навчальний матеріал.

Наступну ефективну умову формування комунікативних умінь учнів висуває О.В. Яшеникова та наголошує, що запорукою успіху в навчанні є формування мотивації учнів. «Потреби учнів є першопричиною комунікації. Процес задоволення потреб передбачає декілька етапів: мотивацію, навчально-пізнавальну діяльність, модальне або дистальне спілкування» [25, 50-51 с].

На основі цього, можна зазначити, що найважливішим етапом є мотивація, яка впливає на мовленнєву активність школярів. На тип мотивації впливають умови діяльності. Ефективність взаємного впливу, а отже і підвищення мотивації, відбувається при спільній роботі вчителя англійської мови та учнів.

Останньою з умов формування англомовної комунікативної компетентності старшокласників є створення сприятливого соціально-психологічного клімату під час навчально-пізнавальної діяльності. Соціально-психологічний клімат у класі – стан міжособистісних відносин, що виявляється в сукупності психологічних умов, які сприяють або перешкоджають продуктивній діяльності групи. Сприятлива атмосфера на занятті підвищує ефективність процесу формування комунікативних умінь учнів, а також забезпечує вільне висловлювання ними власної думки.

Стратегія Ми-підхід може допомогти студентам покращити свої комунікативні навички та встановити позитивну соціально-психологічну атмосферу. Суть підходу полягає в тому, що викладач заглиблюється в переживання студентів, аналізує, осмислює та вирішує будь-які труднощі та конфлікти, що виникають під час заняття. Така стратегія знижує психологічну напругу в класі, дозволяє учням відчувати себе командою, і, зрештою, дозволяє учням виявити та визнати свої помилки.

Отже, успішність процесу формування англомовної комунікативної компетенції у старшокласників зумовлюється дотриманням певних критеріїв лінгвосоціокультурної спрямованості, найбільш значущими з яких є наступні:

- 1) використання комплексу тематично організованих автентичних матеріалів лінгвосоціокультурного характеру;
- 2) інтерактивне включення в англомовне спілкування на основі використання методів і прийомів контекстно-комунікативної технології;
- 3) формування мотивації учнів;
- 4) створення сприятливого соціально-психологічного клімату.

2.2. Дискусія як один із пріоритетних методів в контексті комунікативного навчання

Дискусії більшою мірою сприяють розвитку критичного мислення та вмінню обґрунтовувати свою точку зору. Звичайно, можна провести урок-дискусію або урок-диспут, методика їх проведення детально описана в методичній літературі, проте дискусія, як правило, відбувається на певному етапі уроку, коли учні обґрунтовують свою позицію щодо теми, яка розглядається, і намагаються переконати опонентів у вагомості своїх аргументів.

Три основні етапи організації дискусії: попередній, основний та заключний. На цьому етапі обираються основні проблеми, що підлягають обговоренню, а також тема дебатів. Важливо заздалегідь спланувати час проведення дискусії та підготувати основну літературу за темою. На другому етапі обговорюються теми, винесені на порядок денний. Рекомендується не робити невелику паузу в дебатах, якщо учасники мають труднощі з розумінням якогось питання або просто хочуть зібратися з думками. Це може призвести до того, що розмова піде в неочікуваному напрямку. Підбиття підсумків - останній і завершальний етап. Зазвичай це робить вчитель, хоча це може зробити і один з учасників дебатів. [26, 30-32 с.]

Відповідно до думки Г. В. Яцюк, «сама дискусія дозволяє пояснити власну позицію, виявити різноманітні точки зору і в результаті обміну ними зробити певні висновки. Вона розвиває уміння імпровізувати, долати прихильність до старих схем, планів тощо. Дискусія може бути реалізована за допомогою методичного прийому «Ток-шоу», головною метою якого є дискусія» [26, 30-32 с.]. Цей метод допомагає навчитися раціонально та лаконічно аргументувати власну позицію.

Згідно з думкою С. Ю Ніколаєвої, «дискусія є важливим засобом пізнавальної діяльності учнів. Вона значною мірою сприяє розвитку мислення, дає можливість визначити власну позицію, формує навички відстоювати свою думку. У перекладі з латинської мови дискусія (discussio) означає розгляд,

дослідження. Енциклопедичний словник дає визначення дискусії як публічного обговорення певного суперечливого питання або проблеми». [27]

У науковій мові поняття «дискусія» може означати як основну розмову, в якій учасники висловлюють свої точки зору, доповнюючи та уточнюючи конкретні судження чи факти, так і конфлікт, протистояння різних точок зору, поглядів, методологій. На думку М.Кларіна, відомого фахівця з педагогічних інновацій, «головною рисою навчальної дискусії є цілеспрямований та впорядкований обмін ідеями, судженнями, думками в групі заради пошуку істини» [28, 3-6 роз.]. Але, як вважає дослідник, «цілеспрямованість - це не підпорядкування обговорення завданням учителя, а зрозуміла кожному учневі спрямованість на пошук нових знань - орієнтира (для майбутньої самостійної роботи) або знань - оцінки (фактів, подій, явищ). Цей показник яскраво виявляється при підбитті підсумків обговорення» [28, 3-6 роз.].

Таким чином, залучення до навчальної дискусії ґрунтується на змістовній самоорганізації учасників, зокрема, на зверненні учнів один до одного та до вчителя з метою поглибленого та всебічного обговорення понять, точок зору, проблематики.

Згідно з Н. Ботвіною, «суттєвою ознакою навчальної дискусії є діалогічна позиція педагога, що реалізується в спеціальних організаційних зусиллях та атмосфері спілкування, яка підтримується всіма учасниками дискусії» [29, 82 с.]. Поштовхом до обговорення є створення за допомогою дискусійних питань проблемної ситуації.

У сучасній світовій та вітчизняній педагогічній науці немає єдиної точки зору на сутність діалогу як дидактичної категорії. Ряд авторів (М.Кларін, С.Мельникова, Л.Яворовська) вважають її формою організації навчання, наголошуючи на «особливостях дискусії, пов'язаних з додатковими вимогами до організації уроку взагалі (утворення учнівських груп, розміщення учнів у класі)». Інші дослідники (Ю.Бабанський, Б.Лихачов, І.Підласий, О.Савченко, С.Смирнов, В.Оконь) розглядають «дискусію як метод навчання, але відносять

його до різних груп методів». Так, В.Оконь, класифікуючи методи за їх дидактичною метою, включає «дискусію до групи методів засвоєння знань». Російська дослідниця Т.Льїна називає «групу методів, до яких належить дискусія, методами здобуття нових знань, закріплення і вироблення умінь і навичок». Відомий автор С.Смирнов розглядає дискусію серед методів «розвитку психічних функцій, творчих здібностей і особистісних якостей учнів». О.Савченко наголошує на тому, що «дискусія передбачає організацію спілкувально-мовленевої діяльності, тому відносить її до словесних методів навчання» [29, 130 с.].

В.Л.Скалкін стверджує, що «Дискусія включає чотири чинники:

- 1) обставини дійсності, в яких відбувається комунікація;
- 2) стосунки між комунікантами;
- 3) мовленнєві наміри;
- 4) реалізацію самого акту спілкування, який створює нові стимули до мовлення.»

Таким чином, у навчальному процесі вкрай важливо враховувати ситуативний аспект дискусії, а саме: хто говорить, про що, з якою метою, до кого, за яких умов і який бажаний ефект від спілкування.

Мовленнєва дія неможлива поза ситуацією спілкування. З методичної точки зору особливе значення має здатність ситуації конкретизувати мовленнєву дію та предметно-змістовний план мовлення, зумовлювати вибір мовленнєвих засобів.

Насамкінець Ю. І. Пассо висвітлює поняття «принцип комунікативності - це провідний методичний принцип, який сприяє успішному досягненню головної мети навчання іноземної мови в середніх навчальних закладах - навчити учнів здійснювати іншомовне мовленнєве спілкування в межах засвоєного навчального матеріалу. Принцип комунікативності передбачає побудову процесу навчання іноземної мови як моделі процесу реальної комунікації» (Ю.І.Пассо).

2.3. Психологічна готовність учнів 10-11 класів до формування навичок і умінь усного мовлення засобами дискусій з використанням прагматичних ідіом

Відомо, що соціальні контакти в школі мають значний вплив на розвиток поведінки дитини. Велика кількість фахівців (С. Н. Костроміна, А. А. Реан, О.І. Кареліна, В. П. Беспалко тощо) присвятили свої дослідження психологічному розвитку дітей старшого шкільного віку. Вони досліджували елементи, які впливають на мислення дітей і, як наслідок, на їх успішність у школі. Загальновідомо, що «підлітковий вік супроводжується численними трансформаціями характеру мотивації навчальної та пізнавальної діяльності: це перехідний період у розвитку людини між дитинством та дорослим віком» [30, 51 с.]. Здебільшого це пов'язано зі зміною основного виду діяльності: «школа перестає бути головною метою життя підлітків, а замінюється спілкуванням з однолітками». Відповідно до дослідження О.І. Кареліна, «у цьому віці захоплюючі інтереси в класі можуть допомогти відновити зацікавленість учнів до навчання» [31].

Критичне мислення є відмінною рисою підліткового психологічного розвитку. Підлітки, які раніше завжди з усім погоджувалися, на цьому етапі розвитку прагнуть якомога більше висловлювати свою думку. У цей час діти схильні бунтувати і вступати в суперечки, втрачається повна лояльність до дорослих, а батьки часто вважають, що на дитину впливають ззовні. Крім того, старший шкільний вік є найкращим періодом для творчого зростання. Як зазначалося раніше, підлітки люблять встановлювати причинно-наслідкові зв'язки і прагнуть вирішувати проблеми. «Діяльність, яка дозволяє їм брати участь у дискусіях, аргументувати та обґрунтовувати свої точки зору, викликає більший інтерес», стверджує В. П. Беспалко [32, 44 с.]. Для учнів старших класів пошук шляхів самореалізації стає дедалі важливішою сходинкою у

житті. Як наслідок, за наявності таких шансів учні більш схильні ними скористатися. У багатьох випадках учні старшої школи розходяться думками та віруваннями зі своїми вчителями. Період старшої школи для дитини характеризується не тільки конфліктами з дорослими, але і з дітьми їхнього віку. На даний момент неможливість знайти своє місце серед однокласників викликає прагнення досягти бажаної мети за будь-яку ціну.

Оскільки старшокласники надають важливого значення деяким шкільним предметам, на інші вони можуть просто не звертати увагу. Найчастіше це не пов'язано з їхніми оцінками чи інтелектом. Важливою причиною успіху спільної роботи є готовність вчителя йти на компроміси з дітьми. Спільна робота – «це чи не найголовніша частина навчання, яка лежить в основі української освітньої реформи.»[37]

Важлива мовна трансформація у дітей старшого шкільного віку передбачає «розвиток функції саморегуляції та диференційований вплив на партнера по спілкуванню», вказує С. Костроміна [30, 57 с.].

Викладені вище психологічні особливості учнів старших шкіл дозволяють приділяти більше уваги на розвиток мовних навичок та компетентностей. Розуміння цих психологічних принципів допомагає нам підібрати відповідних види діяльності та завдання для даної вікової групи.

2.4. Методичні прийоми для вивчення ідіом англійської мови в старшій школі.

Для ознайомлення з фразеологічними одиницями можна використовувати як перекладні, так і безперекладні методи семантизації. Однослівний переклад, багатослівний переклад, пофразовий переклад, тлумачення значення або пояснення ідіоми рідною мовою - це все підходить до розкриття значень англійських фразеологізмів. До безперекладних способів розкриття значення англійських фразеологізмів відносяться: візуальна семантизація - демонстрація малюнків, картин, жестів; лінгвістична семантизація - порівняння однієї ідіоми

з іншою, раніше відомою за допомогою контексту, ілюстративних речень; дефініція - опис значення фразеологічного виразу за допомогою вже відомих слів. При виборі підходу до семантизації важливо враховувати мовну підготовку учнів. На початку навчання переважають підходи семантизації, такі як візуалізація та однослівний, багатослівний або фразовий переклад. На середньому, старшому середньому та просунутому етапах навчання може використовуватися визначення або тлумачення іноземною мовою.

Оптимальність кожної фразеологічної одиниці встановлюється його ефективністю і надійністю: чим менше роботи і часу потрібно для розкриття значення ідіоми, чим точніше засвоєння учнями її змісту, тим краще обраний спосіб семантизації. За багатьох обставин рекомендується поєднувати два або більше способів, наприклад, вербальну наочність (контекст) і невербальну (малюнок, рух, жест тощо) [33, 95-96 с.]. Наведемо приклад розповіді, яка пояснює значення ідіоми в контексті: «Today we're going to speak about skating on thin ice. What does this idiom mean? So, skating on thin ice... I guess you can imagine how safe this activity is. Oh, sorry, I wanted to say how dangerous it is to skate on thin ice. Guess what? I'm going to tell you a new story about one of my friends. At her work she used to gossip about her boss. I told her she was skating on thin ice and she couldn't trust her colleagues but she wouldn't listen. Now her boss found out about this 'nice' habit of hers and he asked her to leave the company. In general if you say that somebody is skating on thin ice, you mean that they're in a risky situation. Like my friend who was gossiping about her chief. So, just let me repeat this expression one more time 'skate on thin ice'. By using this idiom you mean that somebody is doing something risky and might have to suffer consequences later. Do you think that skating on thin ice is a good idea?»

Під час автоматизації дій учнів з новими ідіомами мають бути реалізовані заходи, спрямовані на зменшення та подолання перешкод розуміння лексичного матеріалу, а також на автоматизацію дій з новими ідіомами. Відповідно до досліджень Т.М. Вознюк, «Основними видами діяльності тут є

рецептивно-репродуктивні та продуктивні умовно-комунікативні, в яких учень сприймає зразок мовлення і виконує з ним певні дії (усно чи письмово) на основі сформованого мовленнєвого сценарію, виконуючи такі види завдань:

- імітація ідіом;
- лаконічні відповіді на альтернативні запитання викладача;
- підстановка у зразок мовлення;
- завершення зразка мовлення;
- розширення зразка мовлення;
- відповіді на інші типи запитань;
- самостійне вживання ідіоми у фразі, реченні;
- об'єднання зразка мовлення у понадфразові єдності – діалогічну та монологічну;
- урок презентація на основі певного ідіоматичного матеріалу;
- складання діалогів з заміною даних виразів на ідіоматичні;
- пояснення значення словосполучення, не називаючи його;
- складання із запропонованих літер ідіоми за заданою темою;
- розповідь про історію виникнення ідіоми;
- письмові завдання-міркування, які мають на меті розкриття та передачу змісту тієї чи іншої ідіоми;
- написання листа другу, використовуючи вивчені ідіоми;
- написання тестових завдань з багато кількісним вибором;
- виконання навчальних кросвордів» [34, 39-42 с.]

У процесі засвоєння ідіом поряд з умовно-комунікативними завданнями використовуються некомунікативні види діяльності: повторення вчителем ідіоматичних одиниць, заповнення пропусків у реченнях відповідними словами, позначення ідіоми її поясненням або малюнком; конструювання слів з використанням конкретних ідіом знаходження аналогів у мові оригіналу до заданих стійких словосполучень англійської мови при читанні, заповнення

пропусків у тексті розширює можливості прогнозування; вибір значення ідіоми з переліку можливих значень; знаходження значення фразеологізму за допомогою словника; визначення значення невідомих ідіом за допомогою їх складових частин використання контексту для прогнозування значення стійких словосполучень [33, 103-104 с.].

Висновки до розділу 2

Отже, в другому розділі ми визначили методи формування англомовної комунікативної компетентності. Ми визначили умови формування англомовної комунікативної компетентності учнів старшої школи, а також виділили основні методи і прийоми, які сприяють реалізації виділених умов. Розвиток англомовної комунікативної компетенції - це досягнення певного рівня здатності та готовності до іншомовного спілкування. У свою чергу, комунікативна компетенція - це здатність породжувати мовленнєву діяльність шляхом застосування комунікативних, мовленнєвої поведінки знань і навичок на основі фонологічних, лексико-граматичних, соціологічних і країнознавчих знань і навичок стосовно різних комунікативних завдань і ситуацій. Окрім того, інтерактивна участь учнів в англомовному спілкуванні на основі застосування методів і стратегій контекстно-комунікативної технології є ще однією важливою умовою розвитку англомовної комунікативної компетенції.

Отже, успішність процесу формування англомовної комунікативної компетенції у старшокласників зумовлюється дотриманням певних критеріїв лінгвосоціокультурної спрямованості, найбільш значущими з яких є наступні:

- 1) використання комплексу тематично організованих автентичних матеріалів лінгвосоціокультурного характеру;
- 2) інтерактивне включення в англомовне спілкування на основі використання методів і прийомів контекстно-комунікативної технології;
- 3) формування мотивації учнів;
- 4) створення сприятливого соціально-психологічного клімату.

По-друге, ми дослідили психологічну готовність учнів 10-11 класів до формування навичок і умінь усного мовлення засобами дискусій з використанням прагматичних ідіом. Викладені психологічні особливості учнів старших шкіл дозволяють приділяти більше уваги на розвиток мовних навичок та компетентностей. Розуміння цих психологічних принципів допоможе нам підібрати відповідні види діяльності та завдання для даної вікової групи.

По-третє, ми зробили дослідження в сфері методичних прийомів для вивчення ідіом англійської мови в старшій школі. У результаті використання поданих вище методів, ми передбачаємо, що учні залучаються до застосування найбільш ефективних методичних стратегій під час ознайомлення та автоматизації дій з новими фразеологічними одиницями щоб більш поглиблено вивчати англійську мову. Різноманітність видів діяльності дозволяє підвищити рівень засвоєння матеріалу, подолати труднощі у засвоєнні нових фразеологічних одиниць, розвинути комунікативні навички точного вживання стійких мовних зворотів. Адже справжнє володіння мовою - це вміння говорити, вільно і невимушено передавати свої думки. Фразеологічні звороти дозволяють передавати емоції та почуття на рівні носія мови. Ці елементи є критично важливими в сучасному суспільстві, коли знання іноземної (англійської) мови є однією з обов'язкових умов професійного успіху.

РОЗДІЛ 3

РОЗВИТОК ДИСКУСІЙНИХ НАВИЧОК УЧНІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В СТАРШИХ КЛАСАХ

3.0. Вступні зауваження

У цьому розділі представлено етапи проведення пробного навчання, яке довело ефективність використання інтерактивних методів для вивчення ідіом на уроках англійської мови, окреслено інтерпретацію того, що було досліджено, пояснення висновків і фактичні результати. Протягом чотирьох тижнів практики в Чернівецькій ЗОШ №37 була проведена науково-дослідна робота. Представлено вправи, які будуть інтегровані під час проведення пробного навчання.

3.1. Підготовка та організація пробного навчання

Ідіоми відіграють важливу роль у щоденному спілкуванні. Таким чином, викладання і вивчення ідіом повинно бути пріоритетом мовної освіти. Проте відносно мало досліджень було проведено щодо ролі формального вивчення ідіом у розвитку ідіоматичної компетентності. З метою визначення впливу інтерактивних методів навчання на вдосконалення процесу навчання ідіом на уроках англійської мови, формування в учнів індивідуальних творчих, інтелектуальних, комунікативних здібностей ми провели пробне навчання серед учнів у 10 класах ЗОШ №37 міста Чернівці. Солідаризуючись із О. Б. Бігичем, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецькою, пробне навчання розглядаємо як «дослідження, побудоване переважно на ерудиції та педагогічній інтуїції учителя, який здійснює науковий пошук. У цьому випадку вчитель, спираючись на власний досвід, без глибокого й тривалого вивчення проблеми здійснює пошук, завдяки якому підтверджується або спростовується висунуте і первинно

обґрунтоване допущення, спрямоване на удосконалення окремих аспектів процесу навчання іноземної мови.» [35, 46 с.] Апробація включала також анкетування, інтерв'ю з учнями, вчителями та батьками. В апробації взяли участь 15 учнів 10 А класу. Учні 10 Б класу цієї школи працювали за звичайною програмою.

Експериментальну перевірку методики здійснено відповідно до основних фаз дослідження: 1) організація пробного навчання; 2) реалізація пробного навчання; 3) констатація результатів дослідження; 4) інтерпретація отриманих результатів [35, 47 с.].

На етапі організації пробного навчання ми визначили мету та завдання пробного навчання, висунули гіпотезу, відібрали пробний матеріал, визначили учасників та обрали критерії оцінювання.

Метою пробного навчання була перевірка загальної ефективності запропонованої методики формування дискусійних навичок учнів з використанням фразеологічних одиниць на уроках іноземної мови в старших класах та порівняння результатів, отриманих з роботи двох груп.

Для досягнення мети визначено такі завдання пробного навчання:

- 1) визначити критерії оцінювання рівня сформованості в учнів 10-их класів в говорінні та підготувати відповідні матеріали;
- 2) провести навчальний зріз для оцінки вихідного рівня сформованості дискусійних навичок учнів з використанням фразеологічних одиниць;
- 3) здійснити пробне навчання на основі розробленої нами методики формування дискусійних навичок учнів з використанням фразеологічних одиниць;
- 4) організувати кінцевий зріз для визначення досягнутого рівня сформованості дискусійних навичок учнів з використанням фразеологічних одиниць після цілеспрямованого вивчення лексичних одиниць;

5) шляхом обчислення та аналізу отриманих результатів перевірити достовірність висунутої гіпотези;

6) порівняти ефективність методики, зробити відповідні висновки та сформулювати методичні рекомендації.

З урахуванням визначених нами психологічних, лінгвістичних та методичних передумов формування дискусійних навичок учнів з використанням фразеологічних одиниць, критеріїв відбору навчального та лексичного матеріалу, запропонованої системи вправ і моделі, ми розробили та сформулювали робочу гіпотезу пробного навчання: досягти високого рівня сформованості дискусійних навичок учнів з використанням фразеологічних одиниць можна за умов застосування в навчальному процесі розробленої методики, що передбачає поетапне формування комунікативної компетентності та вдосконалення комунікативної компетентності у процесі вивчення орієнтованих англомовних ідіоматичних одиниць, відібраних з урахуванням науково обґрунтованих критеріїв, комплексної роботи над формуванням дискусійних навичок учнів цільової групи.

Об'єктом контролю пробного навчання був рівень сформованості дискусійних навичок учнів старших класів з використанням фразеологічних одиниць.

В пробному навчанні виступали:

- 1) склад учнів пробного навчання (15 учнів 10 А класу. Учні 10 Б класу цієї школи працювали за звичайною програмою.);
- 2) завдання до- та після пробного навчання;
- 3) навчальний матеріал
- 4) тривалість пробного навчання;
- 5) критерії оцінювання.

Отже, формування дискусійних навичок учнів старших класів з використанням фразеологічних одиниць за пробним навчанням здійснювалося у три етапи (семантизації, тренування, оцінювання й узагальнення),

- 1) семантизації (визначення рівня сформованості дискусійних навичок учнів старших класів з використанням фразеологічних одиниць);
- 2) тренування (формування та вдосконалення компетентності дискусійного мовлення учнів старших класів з використанням фразеологічних одиниць);
- 3) оцінювання й узагальнення (перевірка та оцінка ефективності використання методів при організації навчання фразеологічних одиниць).

За характером пробне навчання було відкритим, навчальним, природним, вертикально-горизонтальним, оскільки:

- 1) передбачав удосконалення дискусійних навичок учнів старших класів з використанням фразеологічних одиниць та контроль рівня її сформованості;
- 2) проводився у природних навчальних умовах у формі класної та позакласної роботи;
- 3) дозволив перевірити загальну ефективність розробленої методики формування дискусійних навичок учнів старших класів з використанням фразеологічних одиниць.

Окрім формулювання гіпотези, визначення мети, на етапі організації пробного навчання були також підготовлені пробні матеріали, визначені та обґрунтовані критерії оцінювання рівня сформованості дискусійних навичок учнів старших класів з використанням фразеологічних одиниць. Для забезпечення достовірності результатів пробного навчання нами визначено критерії оцінювання рівня сформованості дискусійних навичок учнів старших класів з використанням фразеологічних одиниць:

- 1) розуміння загального змісту повідомлення;
- 2) правильність здогадки про значення фразеологічної одиниці в дискусії;
- 3) точність і глибина розуміння фразеологічної одиниці в дискусії;
- 4) комунікативна правильність;
- 5) комунікативна сполучуваність.

3.2. Початковий етап перевірки знань ідіоматичних виразів в учнів старших класів.

Під час перевірки знань ідіом учнів старших класів в обох 10-х класах було проведено попереднє опитування та попередній зріз, а саме тест, який складався з 6 запитань відкритого типу на знання значень ідіом на тему «Body» та готовності формування мовленнєвих навичок за підручником з англійської мови для **10 класу**, автор Карпюк Оксана для визначення вихідного рівня компетентності учнів. (Додаток А)

Залежно від якості виконання завдання були сформовані наступні рівні сформованості лексичних навичок для подальшого формування мовленнєвих навичок:

- низький (1-6 балів) - учні не впоралися із завданнями, допущено більше 3 помилок,
- середній (7-9 балів) – учні не дали відповідь на 2 запитання
- високий (10-12 балів) – тест виконано без помилок

Це завдання дозволило сформулювати в учнів рівні сформованості знань ідіом до проведення експерименту.

Кількісні дані опитування рівня сформованості знань в учнів наведено на діаграмі.

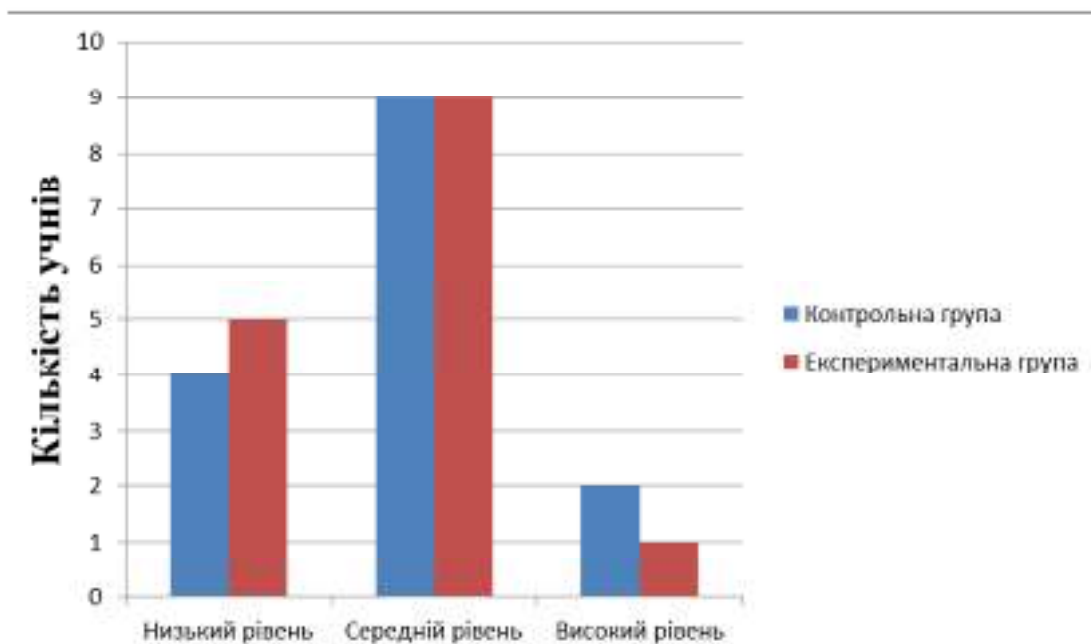

Рис. 3.1 Результати зрізу на констатуючому етапі пробного навчання

Оцінивши отримані дані, ми виявили, що в контрольній групі більшість студентів (60%) перебувають на середньому рівні *сформованості лексичних знань ідіом для подальшого формування мовленнєвих навичок з використанням цих ідіом*, 26% знаходяться на низькому рівні, а 14% - на високому рівні. Дослідивши дані експериментальної групи, ми дійшли наступних висновків: 60% - на середньому рівні, 33% - на низькому, 7% - на високому.

Після перевірки завдань учнів ми проаналізували кількість помилок відповідно до критерій оцінювання та з'ясували рівень знань найпоширеніших ідіом. Проаналізувавши відповіді учнів ми з'ясували що опитувані здебільшого легко справляються з розумінням значення ідіоми (наприклад: *to pull one's leg - to make someone believe something that is not true as a joke*). Був проведений аналіз письмових робіт учнів, щоб зрозуміти проблеми, пов'язані з їх виконанням. Оскільки ми були зосереджені на питанні, чому учні неправильно використовують ту чи іншу ідіоматичну структуру або взагалі уникають її використання було проведено перевірку відповідей на відкриті запитання.

3.3. Формування та вдосконалення компетентності дискусійного мовлення учнів старших класів з використанням фразеологічних одиниць

На початку пробного навчання, учні були ознайомлені із списком ідіом, які потрібно засвоїти протягом періоду в 4 тижні.(див. Додаток А).

Для того щоб учні мали опору на контекстуальне використання ідіом, ми застосували онлайн-ресурс WordWall. Учні в інтерактивній формі використовували ідіому в контексті свого висловлення. (інтернет ресурс: <https://wordwall.net/resource/19623033/body-idioms>)

Для того щоб перевести ідіоматичні вирази в активний словник, ми організували уроки під назвою «Share your experience», під час якого учні в групах(4-5 учнів) обговорювали та відповідали на питання з карток. Кожній групі було запропоновано по 5 карток із запитаннями, на які повинен був

відповісти кожен член команди. При цьому учні які слухають відповідь однокласника повинні задавати додаткові запитання.

Учням було запропоновано наступні запитання на картках:

1. Can you be a shoulder to cry on, or do you need one for yourself?
2. As a child what did you find hair-raising? Do you still find it scary?
3. Do you know anybody who is all fingers and thumbs? What do they do?
4. In which situations do you find it difficult to keep your face straight?
5. When do you usually have butterflies in your stomach?

В своїх усних відповідях учні повинні вживати ідіюми, які опрацьовуються на початку кожного уроку за допомогою презентації та методу пояснення ідіюми.

Таким чином, для використання ідіюм у відповідному контексті, учням пропонувались запитання, які провокували до використання попередньо вивчених ідіюм і відповідного переведення їх в активну лексику.

Окрім інтерактивного інтернет-ресурсу та шкільного підручника з англійської мови для 10 класу автора Оксани Карпюк, ми використовували додатковий матеріал із підручника «English Idioms in Use; 60 units of vocabulary reference and practice. Self-study and classroom use. Michael McCarthy. Felicity O'Dell. CAMBRIDGE.»

Наступним дієвим завданням для експериментальної групи було завдання «дебати». На початку уроку вчитель представив тему дебатів наступним висловленням:

«Every teenager is *head and shoulders above* to overcome a difficult period of emotional instability, insecurities, struggling to find an identity, pressures from friends and a developing sense of independence.

Some of them believe that having an open heart and sharing your sentiments with family or friends is essential. Others believe it is preferable to be as timid as a mouse and keep everything to yourself.»

Таким чином, учні розділились на дві команди: перша захищала ідею, що краще бути відкритим у своїх почуттях та переживаннях, друга – була за те, що

краще нікому нічого не розповідати про свої переживання та тримати емоції при собі. Обом групам було надано 3 хвилини для підготовки аргументів та ідей. Головною умовою було використання якнайбільшої кількості ідіом зі списку, який вони отримали на початку пробного навчання. Наступним кроком дебатів була сама презентація ідей. В кожній групі було по 2 хвилини, щоб озвучити свої аргументи. Після прослуховування аргументів обидві команди протягом 2 хвилин готували контраргументи в свій захист. Після даного етапу було оголошено команду-переможця з найсильнішими контраргументами.

За допомогою техніки дебатів, учні вдосконалили дискусійні навички з використанням фразеологічних одиниць.

Окрім цього, участь у дебатах сприяла формуванню вирішенню проблем та інноваційному мисленню, а також допомогла учням встановлювати зв'язки між словами та ідеями, ідіомами та контекстуальними ситуаціями, які зробили їхні відповіді більш значущими емоційно-вираженими завдяки ідіомам.

Варто зазначити, що використовуючи вище згадані завдання на уроках англійської мови, учні стали більш вмотивованими. Вони охоче працювали з навчальною платформою Wordwall та брали активну участь в дебатах. Під час роботи на уроці в них зміцнів командний дух. Вони постійно комунікували та співпрацювали під час уроків, тим не менш – вони мали можливість навчатись один від одного. Завдяки цьому страх робити помилки значно зменшився

3.4. Етап оцінювання й узагальнення шляхом перевірки та оцінки ефективності використання методів при організації навчання фразеологічних одиниць

Враховуючи, що метою контрольного експерименту була перевірка ефективності використання інтерактивних методів для навчання ідіом для використання їх в контексті на уроках англійської мови, з метою перевірки наявності чи відсутності позитивного впливу на формування необхідних умінь, на контрольному етапі пробного дослідження ми провели повторний зріз для

учнів обох класів для визначення рівня сформованості компетентності. Учні знову виконували завдання відкритого типу відповідно до теми, яка вивчалася протягом 4 тижнів.(Додаток А)

Динаміка засвоєння ідіоматичних одиниць у ході пробного навчання проілюстрована у вигляді діаграми:

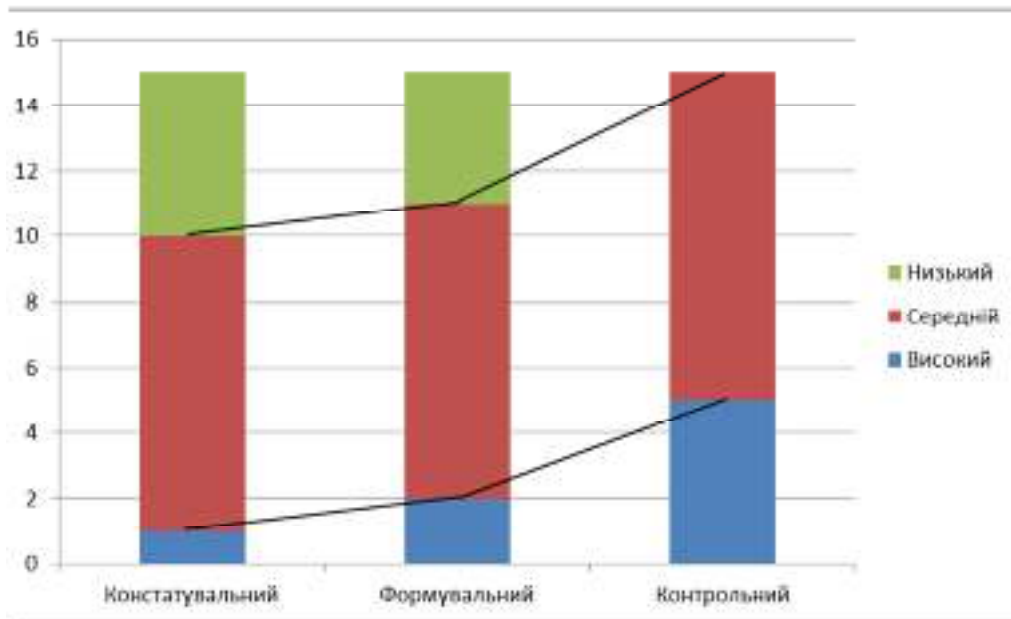

Рис.3.3. Динаміка темпу зростання успішності учнів

За даними діаграми можемо побачити, що простежується позитивна динаміка сформованості знань ідіом 10 А класу як результат систематичного застосування інтерактивних методів для навчання ідіом на уроках англійської мови. Це свідчить про підтвердження висунутої гіпотези. Запропонована методика роботи є результативною. У ході дослідження з'ясувалося, що з використанням інтерактивних методів, таких як дебати та дискусії, рівень мовленнєвої компетентності з використання ідіом ставав вищим, оскільки учні набули комунікативних навичок для вирішення нових пізнавальних та практичних завдань. Серед учнів 10 – х класів ми отримали такі результати: 15 учнів 10а класу, які брали участь в пробному навчанні, показали високий рівень комунікативних здібностей та отримали відмінні оцінки: 2 учні отримали оцінку 10 балів, 2 учні отримали оцінку 11 балів, 1 учень 12 балів, 9 учнів

отримали 9 балів і 1 учень отримав 8 балів). Значно нижчий рівень компетенції відмічено в учнів 10 Б класу, які виконували звичайну програму та отримали низькі та середні бали (з 15 учнів 4 учні отримали оцінку 6 балів, 3 учні отримали оцінку 8 балів, 6 отримав 9 і 1 отримали 10, один 11). Отже, на початку пробного навчання 33% учнів з експериментальної групи мали низький рівень успішності, а після проведеної нами роботи їхня кількість зменшилася до 0%. Кількість учнів з середнім рівнем успішності збільшилася до 66%. В контрольній групі нічого не змінилось.

Висновки до розділу 3

Будучи спостерігачем на уроках англійської мови під час практики в загальноосвітній школі №37 було виявлено, що до того часу, коли учні приходять до 10 класу, вони знають, як висловлювати свою думку, використовуючи заучені речення, кліше, але вони не використовують ідіоматичні одиниці для забарвлення мовлення та зв'язку своїх думок. Отже, питання «чому учні не можуть досягти всіх цілей навчання?» завжди було актуальним під час використання комунікативного підходу. Як результат, це дослідження побудоване з метою винайдення найкращих методів та підходів, щоб привабити учнів до вивчення ідіом.

Визначивши проблему, було запропоновано ряд запитань. Розпочався період коротких розмов та дискусій на задану тему із колегами-вчителями та наставниками. Метою цього було з'ясувати, як вони розвивають комунікативні навички з використання ідіом в учнів.

В дослідження було введено метод відео-інтерв'ю. Учні були опитані у парах / групах по троє друзів, щоб вони почувались комфортно, інтерв'ю були напів-структурованим.

Був проведений аналіз письмових робіт учнів, щоб зрозуміти проблеми, пов'язані з їх виконанням. Оскільки ми були зосереджені на питанні, чому учні

неправильно використовують ту чи іншу ідіоматичну структуру або взагалі уникають її використання було проведено перевірку відповідей на запитання.

Термін реалізації становив чотири тижні. Було створено клас на платформі Edmodo.

На основі результатів нашого дослідження можна висвітлити такі висновки:

Необхідно враховувати вік та інтереси учнів, вибираючи теми для навчання ідіом в контексті. Є потреба зосередитись на темах, які є учням цікавими, актуальними та корисними. Пропозиції, які вони вносили під час неформальних чатів, включали спорт, заняття на свіжому повітрі, технології, інтереси дітей за кордоном, їжу.

Необхідно взяти до уваги якість вкладеного матеріалу та коментарі, які озвучуються щодо роботи учнів. Потрібно будувати лексичну комунікативну лінію, готуючи коротші завдання, звертаючи увагу на вхідні дані та поступово підтримуючи своїх учнів, поки вони не зможуть правильно і самостійно використовувати ідіоматичні одиниці.

Отже, використання найбільш оптимальних методичних прийомів під час ознайомлення та автоматизації дій з новими фразеологічними одиницями привертає увагу учнів до вивчення англомовної лексики в більш детальній формі. Різноманітність видів вправ дає можливість підвищити рівень засвоєння матеріалу, подолати труднощі розуміння нових фразеологічних одиниць, розвивати комунікативні навички правильного використання стійких мовних зворотів. Адже справжнє володіння мовою – це вміння говорити, передавати свої думки вільно і невимушено. Фразеологічні вирази дають можливість висловлювати емоції, почуття на рівні носія мови. Саме ці фактори є вирішальними у сучасному світі, де знання іноземної (англійської) мови є одним з найбільш необхідних компонентів для досягнення успіхів.

ВИСНОВОК

Основними теоретичними та практичними результатами магістерської роботи, які були досягнуті в процесі даного дослідження, є наступні висновки.

Метою навчання ідіом в ході дискусій на уроках англійської мови в старшій школі є формування мовленнєвої компетентності в говорінні учнів, що забезпечує оволодіння учнями навичками спілкування в типових ситуаціях.

Для ефективного формування мовленнєвої компетентності в говорінні учнів необхідно забезпечити внутрішні та зовнішні умови для сприйняття ідіоматичних одиниць як важливого елементу мовлення. Серед внутрішніх умов можна відзначити потреби та мотиви, передбачені дидактичними, методичними та специфічними для усного мовлення принципами навчання. Серед зовнішніх умов особлива роль належить засобам навчання, зокрема методи, які використовує вчитель.

Під час дослідження ми досягли наступних результатів:

1. Сформулювали теоретичні положення дослідження, пов'язані з ключовими термінами і поняттями, які стосуються процесу семіотизації мовних кліше як одиниць когніції, культури і дискурсу;
2. Проаналізували сучасні підходи та зміст навчання говоріння іноземної мови на старшому етапі навчання;
3. Розглянули вікові особливості старшокласників під час вивчення англійської мови, враховуючи використання навчальних стратегій та методів навчання;
4. Розробили завдання для організації уроку іноземної мови із застосуванням ідіом під час дискусій;
5. Провели пробне навчання.

На основі здійсненого в дослідженні аналізу науково-методичної літератури визначено, що таке «ідіома» та відтворили класифікацію ідіоматичних одиниць англійської мови. Таким чином, ідіома це сталий вираз з

відсутністю ознаки дослівного перекладу на іншу мову та який притаманний лише особливій культурі та мові. тому, ідіоматичні одиниці, або фразеологічні зрощення становлять ядро фразеологічної основи будь-якої мови. Вони не лише містять історичну та культурну інформацію, а й відображають динаміку розвитку мови.

Відомо, що фразеологія є однією з найскладніших частин як теорії, так і практики викладання іноземних мов. Одним з основних недоліків методики варто відзначити психологічні особливості викладання фразеології та труднощі її розуміння. Ми визначили п'ять основних принципів успішного засвоєння фразеології учнями старшої школи: активний контроль процесу розвитку мовлення; єдність мови і мислення, оскільки думка представлена в мовленні; взаємопов'язаність говоріння, аудіювання, читання та письма; безперервність і послідовність процесу розвитку мовлення; системний підхід до розвитку мовлення.

Насамкінець, ми представили етапи проведення пробного навчання, яке довело ефективність використання інтерактивних методів для вивчення ідіом на уроках англійської мови, окреслено інтерпретацію того, що було досліджено, пояснення висновків і фактичні результати.

З урахуванням визначених нами психологічних, лінгвістичних та методичних передумов формування дискусійних навичок учнів з використанням фразеологічних одиниць, критеріїв відбору навчального та лексичного матеріалу, запропонованої системи вправ і моделі, ми розробили та сформулювали робочий план використання ідіом для формування мовленнєвої компетентності в говорінні учнів старшої школи в ході дискусій на уроках англійської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Melnychuk, O. S. (1974). Dictionary of foreign words. Kyiv: URE.
2. Goddard, C. (1995). Business Idioms International, Prentice Hall International.
3. Collins V.H.. A Book of English Idioms with Explanations. – London: Green and Co., 1961.
4. Виноградов В.В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке / В.В. Виноградов // Избранные труды. Лексикология и лексикография. - М.: Наука, 1986.
5. Сейдл Дж., Макморди У. Ідіоми англійської мови та їх значення / Дж. Сейдл. – М.: Высшая школа, 1983.
6. Амосова Н.Н. Основы английской фразеологии. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1963.
7. Швейцер А.Д. Очерк современного английского языка в США. – М.: «Высшая школа», 1963.
8. Авксентьев Л.Г. Сучасна українська мова. Фразеологія. Харків: Вища школа, 1983.
9. Т.О Мизин. СИНТАКСИЧНІ ТА СЕМАНТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРАГМАТИЧНИХ ІДІОМ (на матеріалі англійської мови) / Т.О Мизин // Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Іноземна філологія. – 2017. – 1 січ.
10. Шанский Н.М. Фразеология современного русского языка / Н.М. Шанский. – М. :Едиториал УРСС, 2012. – 272 с.
11. Кунин А.В. Английская фразеология: теоретический курс /А.В. Кунин. – М. : Высш. школа, 1970. – 344 с.]
12. Burger H. Idiomatik des Deutschen / H. Burger. – Tübingen Niemezer, 1973. – 117 S., с. 59
13. Мосейчук О.М. Системні та функціональні особливості англомовних однослівних ідіом (на матеріалі сучасного публіцистичного дискурсу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / О.М. Мосейчук. – Харків, 2009.

14. Свиридова Т.М. Согласие – несогласие как фрагмент языковой картины мира / Т.М. Свиридова // Предложение. Текст. Речевое функционирование языковых единиц : меж-вуз. сб. науч. тр. – Елец : ЕГУ им. И.А. Бунина, 2002.
15. Гордій О.М. Фразеологічні експресиви і комунікативи сучасної німецької мови в Інтернет-текстах : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Гордій Оксана Мирославівна. – Івано-Франківськ, 2016. – 270 с., с. 176
16. Кузь Г.Т. Вигуківі фразеологізми в українській мові : етнолінгвістичні та функціональні аспекти : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Кузь Галина Тарасівна. – Чернівці, 2001. – 187 с.
17. Кунин А.В. Английская фразеология: теоретический курс / А.В. Кунин. – М. : Высш. школа, 1970. – 344 с., с. 313
18. Шапов А.Н. Навчання лексичної сторони іноземної мови у VII класі // ІМШ. – 1988. – № 4. – С. 55-60., с.56
19. Рузметова М. Ш. Навчання іноземної мови учнів середніх загальноосвітніх шкіл з позицій компетентнісного підходу. Актуальні питання сучасної педагогіки. 2013. Вип. 2. с.100-101
20. Венінг Н. М. Психолого-педагогічні передумови розвитку мовленнєвої компетенції старшокласників / Н. М. Венінг // Пед. науки: зб. наук. праць Метода. – 1999. – С.76–82
21. Люта А. В. Сучасні методи вивчення іноземних мов / А. В. Люта / Держава та регіони. Сер.: Гуманітарні науки, 2012. – No 2. – С. 98–106.].
22. Ніколаєва С.Ю. Методика навчання іноземних мов. Базовий курс лекцій - посібник для студентів пед. закл. вищ. осв. і вчителів. Київ : Ленвіт, 2016. С. 239-247, с. 239
23. Квасова О.Г. Сучасні підходи до контролю та оцінювання іншомовної міжкультурної компетентності / О.Г. Квасова // Іноземні мови. – 2012. – № 3. – С. 50–57., с. 53

24. Мешко Г.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. / Г.М. Мешко. – К. : Академвидав, 2010. – 200 с., с. 74
25. Яшенкова О.В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. / О.В. Яшенкова. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 312 с., с. 50–51
26. Яцюк Г.В. Особливості комунікативної ситуації у телевізійному жанрі ток-шоу (на матеріалі сучасної англійської мови) / Г.В. Яцюк // Вісник Київського Національного університету імені Тараса Шевченка. Іноземна філологія. – 2005. – № 39. – С. 30–32
27. Ніколаєва С. Ю., Пенбрашук О. П. Ступенева система освіти в Україні та система навчання іноземних мов. -- Вип. 1. -- К., Ленвіт, 1996., с. 400
28. Кларін М.В. Інноваційні моделі навчання в зарубіжних педагогічних пошуках. М., 1994 розд. 3-6
29. Ботвіна Н. Міжнародні культурні традиції: мова та етика ділового спілкування. -- АртЕк, 2000. -- С. 104--110.
30. Костроміна, С.Н. і Реан, А.А. Комунікативна компетентність педагога як фактор успішності його діагностичної діяльності. Психологічна наука і освіта, 12(3), с.77-86. 2007., с. 51
31. Карелина, И.О. Эмоциональная сфера ребенка как объект психологических исследований. 2017
32. Беспалько В.П. Складові педагогічної технології 1989., с. 44
33. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 1999. – 320 с. , с. 95-96
34. Вознюк Т.М. Методика вивчення англійських ідіом студентами закладів вищої освіти. [Текст] / Т.М. Вознюк // Молодий вчений. – 2017. – № 2. – С. 39-42.
35. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних

університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.

- 36.Зербіно А. Засоби вираження згоди та незгодив сучасній англійській мові [Електронний ресурс] /А. Зербіно. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/vlnu/In_mov/2009_16/articles/Zerbino.pdf)
- 37.Електронний ресурс - <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
- 38.Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України; Стандарт, План, Вимоги від 23.11.2011 № 1392// База даних «Законодавство України» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1392-2011-%D0%BF>. – (28.04.2019).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

LIST OF BODY IDIOMS

(taken from English Idioms in Use; 60 units of vocabulary reference and practice. Self-study and classroom use. Michael McCarthy. Felicity O'Dell. CAMBRIDGE.)

HEAD IDIOMS

1. keep your head – keep calm, especially in a difficult or dangerous situation
2. lose your head – panic or lose control
3. laugh/scream/shout your head off – laugh/scream/shout very much and very loudly (informal)
4. be banging or hitting your head against a brick wall – ask someone to do something which they won't do
5. bring something to a head / something comes to a head – an unpleasant situation is so bad that it has to be dealt with
6. put ideas into someone's head – make someone want to do something they had not wanted to do before (usually something stupid)

FACE IDIOMS

Our face presents the image we show people and that is reflected in most of the idioms with face.

7. make/pull a face – show that you do not like something by making an unpleasant expression
8. keep a straight face – not laugh or change your expression even though you want to laugh
9. put a brave face on something – pretend you are happy about something when you are not happy

10. take something at face – value accept something as it looks without thinking about whether it might, in fact, not be quite what it appears
11. face to face – with another person in their presence rather than, say, by phone or letter

HAIR IDIOMS

Hair in idioms often has associations with being calm and in control.

12. If you say to someone *Keep your hair on!* (informal) you mean Calm down!
13. Her boyfriend has disappeared again. She's *tearing/pulling her hair out!*
[getting very anxious (usually used with continuous verb forms)]
14. My boss didn't *turn a hair* when I handed in my notice. [showed no reaction at all]

EYES IDIOMS

15. see eye to eye – agree with each other
16. turn a blind eye – ignore behaviour which you know is wrong
17. open someone's eyes to - make someone understand something for the first time

EAR IDIOMS

18. Play it by ear – respond to the situation as it occurs, don't decide what to do beforehand
19. I couldn't believe my ears – couldn't believe what I was hearing
20. It just goes in one ear and out the other – said when someone doesn't listen or pay attention, or forgets things immediately

HEART IDIOMS

21. open your heart – Share your deepest feelings
22. bare your heart/soul – share secret (often dramatic) feelings with someone else

23. your heart misses/skips a beat – you suddenly feel so excited or frightened that your heart beats faster
24. heart is in the right place – someone is good even if they sometimes behave the wrong way
25. have a change of heart – change your opinion or the way you feel
26. break someone's heart – make someone very sad (often someone who loves you)
27. your heart sinks – you start to feel sad or worried
28. a person after my own heart – someone who you admire because they do or believe the same as you
29. talk to someone heart-to-heart / have a heart-to-heart – have a serious conversation and express your feelings openly
30. take something to heart – take something (usually criticism) seriously

Додаток Б

Вправи для відпрацювання вивчених ідіом:

1. Match each remark on the left with the person who the remark might be addressed to on the right.

1 Don't lose heart!	a Someone who has an unrealistic ambition
2 Don't take it to heart!	b A loved one who is causing you grief.
3 You're a man after my own heart!	c Someone who has to give a speech.
4 Don't set your heart on it!	d Someone with the same tastes.
5 Learn it by heart!	e Someone who is feeling discouraged.
6 You're breaking my heart!	
7 Your heart is in the right place!	
8 You can open your heart to me!	

	<p>f Someone with a secret to share.</p> <p>g Someone who is upset after being criticised.</p> <p>h A kind person who tries to do the right thing (but doesn't always succeed).</p>
--	---

2. Complete each sentence with an idiom.

1. When we are on holiday, the children can build sandcastles
..... while we lie
on the beach and read.
2. Jake used to support the Green Party, but
he's..... .
3. If you ask Rob to help you, I'm sure he'll
..... and the job
will be finished in no time.
4. It's not a good idea to
..... to a journalist
unless you want your secrets to become public knowledge. (Give three
answers.)
5. Your dissertation is nearly finished, so don't
..... now.
6. It to see my
brother making such a fool of himself. (Give two answers.)
7. My when I
realised pay day was still a week away

Додаток В

Питання для обговорення з використанням ідіом на тему «Частини тіла»

Answer these questions.

1. What might a boy who is very good at playing the guitar set his heart on doing?
2. If you do something to your heart's content, do you do it very well or do it a lot?
3. If you say that someone is a woman after your own heart, do you mean that she likes you or that she is like you?
4. If you say that someone's heart is in the right place, are you praising them?
5. If your heart misses a beat, which of these might you be: sick, excited, afraid, in love?
6. Who does a teenage girl often open her heart to?
7. Why might a woman have a change of heart about getting married and what would she then do?
8. What sort of thing might break a young lover's heart?

9. They're always at each other's throats." Does this describe you and someone you know who you always fight and argue with?
10. What do you do when there's a frog in your throat?
11. Do you get butterflies in your stomach when you speak in public?
12. When you need a shoulder to cry on, who do you go to?
13. Have you ever risked your neck to help a friend?

Ілюстративно-зображені ідіоми

Додаток Д

Які ідіоми наштовхують вас на думку про ці малюнки?

